

СУТНІСТЬ ВИТРАТ:
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХОДИ

ESSENCE OF EXPENCES:
ACCOUNTING AND ECONOMIC APPROACHES

КОВАЛЬ О.Г., КИРИЧОК Д.О., ОЛЕЩЕНКО О.А.*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

В статті розкрито сутність витрат з економічного та бухгалтерського погляду. З'ясовано, що з економічної точки зору витрати виробництва – це завжди альтернативні витрати; з бухгалтерської – це тільки конкретні витрати ресурсів. Розглянуто узгодження перекладу термінів «затрати» та «витрати» англійською, українською та російською мовами. Виділено два основні підходи в поглядах на природу економічного буття взагалі, і виробничого процесу зокрема.

Ключові слова: витрати, альтернативні витрати, бухгалтерські витрати.

The article reveals the essence of costs from an economic and accounting point of view. It has been established that, from an economic point of view, the cost of production is always the opportunity cost; accounting is only a specific resource cost. Consideration is given to the translation of the terms «costs» and «costs» in English, Ukrainian and Russian. There are two main approaches to the views on the nature of economic existence in general, and the production process in particular.

Key words: costs, opportunity costs, accounting costs.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності здійснює матеріальні, грошові і трудові витрати на просте і розширене відтворення. При визначенні витрат виробництва слід пам'ятати, що будь-який ресурс обмежений і кожний його вид має принаймні два альтернативні способи застосування. Тому важливо розуміння позиції, що з одного боку, залучення певних ресурсів для виробництва якогось товару означає неможливість виробництва альтернативного товару, а з іншого, – витрати – це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної та бухгалтерської сутності витрат досліджували провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: А.С. Бакаєв, П.С. Безруких, Ф.Ф. Бутинець, Н.Д. Врублевський, С.Ф. Голов, Е. Дербін, В.А. Дерій, Р. Ентоні, В.П. Завгородній, Л.В. Нападовська, Дж. Ріс, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченко. Проте в економічній літературі наведено неоднозначне розмежування понять «витрати», «затрати», а відсутність необхідних акцентів щодо їхнього змісту суттєво знижує об'єктивність розуміння їх сутності.

* Науковий керівник – Рижикова Н.І., д.е.н., доцент

Формулювання цілей статті. Метою статті є узагальнення існуючих позицій до розкриття сутності витрат, що базується на різних підходах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під витратами з економічної точки зору розуміють «витрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. В цьому розумінні витрати виробництва – це завжди альтернативні витрати. Виробник повинен робити вибір: чи використати обмежені ресурси на виробництво даного виду продукції або направити їх на щось інше, якщо це дасть можливість більш ефективно досягти поставленої цілі. Поняття економічних витрат зумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання [1].

В англійській професійній мові поняття витрат трактуються, як «costs» та «expenses», що логічно співвідноситься до перекладу словосполучень «виробничі затрати» – «production costs» та «витрати обігу» – «distribution expenses» [2]. Узгодження перекладу термінів «затрати» та «витрати» англійською, українською та російською мовами узагальнено в таблиці.

Таблиця

Переклад понять

<i>англійською</i>	<i>українською</i>	<i>російською</i>
expenses	витрати	расходы
costs	затрати	затраты
production costs	виробничі затрати	издержки производства
distribution expenses	витрати обігу	издержки обращения

Сутність витрат у науковому середовищі розглядається за трьома різними позиціями: фінансова, ресурсна, облікова. Фінансовий підхід трактує витрати як форму платежів за використані блага, отримані із зовнішнього середовища. Витрати прирівнюються до фактичного грошового вибуття, тобто це виплати, які підприємство має зробити, що відвертає ці ресурси від альтернативних способів їх використання. При ресурсному підході витрати розглядаються як вартість ресурсів, використовуваних для створення нової вартості, тобто це витрати виробничих ресурсів, необхідних для реалізації підприємством своєї діяльності з метою отримання прибутку або інших цілей, у грошовому виразі [2].

Витрати у бухгалтерському розумінні відрізняються від економічних тим, що вони не включають вартість чинників виробництва, які є власністю підприємства. З бухгалтерської точки зору витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів.

За бухгалтерським тлумаченням, витрати – це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до скорочення обсягу власного капіталу підприємства. У бухгалтерському обліку основною причиною розподілу понять витрат і затрат є дія принципу періодичності [3]. Витрати, понесені підприємством, можуть стати витратами у періоді виникнення або в наступних періодах, при цьому витрати, визнані у певному періоді, є частиною фактичних витрат і передбачають рух ресурсів підприємства, що зменшує його прибуток у даному періоді.

Наявність різних точок зору щодо сутності витрат зумовлена різними підходами в поглядах на природу економічного буття взагалі, і виробничого процесу зокрема. Можна виділити два основоположні підходи.

Перший базується на розумінні господарської діяльності з позицій трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію у процесі виробництва трьох основних факторів (робочої сили, предметів праці та засобів праці) з відповідною інтерпретацією поняття вартості, її складових і структури. Типовим положенням витрат виробництва за даного підходу є таке: витрати – це затрати живої праці на виробництво продукції.

Другий підхід базується на ресурсному розумінні природи господарства, передбачаючи обмеженість всіх видів ресурсів і альтернативність варіантів застосування, та по-своєму визначає сутність вартості та її складових елементів. Даний підхід передбачає, що місце та роль витрат розглядається та розкривається в прикладному аспекті як складовий елемент ціни, що формується під дією сутності факторів у системі функціонування ринку на основі зміни попиту та пропозиції.

Узагальнюючи, можна зазначити: «затрати» та «витрати» є різними поняттями, що обумовлює їх розмежування в бухгалтерському обліку. При цьому більш широким є поняття «затрати», які у відповідності до визначених умов можуть визнаватися активом та відобразитися в балансі, або – витратами періоду і відобразитися у звіті про фінансові результати.

Література.

1. **Рижикова Н.І.** Управління витратами: навчальний посібник / **Н.І. Рижикова, О.В. Накісько.** – Харків: ХНТУСГ, 2016. – 198 с.
2. **Германенко Л.М.** Витрати як економічна категорія та об'єкт обліку / **Л.М. Германенко** // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки, 2014. – Випуск 2. – С. 380-384.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від. 31 грудня 1999 року № 318 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
4. **Дерій В.А.** Економічні показники витрат підприємства та собівартості продукції в обліку, статистиці й аналізі / **В.А. Дерій, С.Ю. Попіна** // Облік і фінанси. – 2015. – № 2. – С. 15-21.
5. **Іртищева І.О.** Удосконалення обліку витрат в умовах ринкових відносин / **І.О. Іртищева, О.М. Бурова, О.А. Сібілева** // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки, 2013. – Вип. 5.1 (97) – С. 28-30.

